

Tillsynsärende - auktoriserade revisorn A-son

Beslut: Revisorsinspektionen ger auktoriserade revisorn A-son en varning förenad med en sanktionsavgift på 60 000 kr.

1 Inledning

Revisorsinspektionen har tagit del av information rörande två revisionsuppdrag som auktoriserade revisorn A-son har innehaft, dels ett uppdrag som revisor i en ekonomisk förening för räkenskapsåren 2016–2018, dels ett uppdrag som revisor i ett aktiebolag för räkenskapsåret 2017. Informationen har gett inspektionen anledning att öppna detta ärende.

I årsredovisningarna för den ekonomiska föreningen anges att föreningen har som ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att tillgodose deras finansierings- och sparbehov, främja deras investeringar och finansiella intressen samt förvalta deras sparade medel.

I årsredovisningen för aktiebolaget anges att bolaget har en roll i försäljningen av sitt utländska moderbolags produkter samt att det har återförsäljningsrätt för produkter som säljs av bolag knutna till moderbolagets tjänster för betalning och förutbetalda kontokort.

Föreningen och aktiebolaget hade under de aktuella åren samma styrelseledamöter men ingick inte i samma koncern.

Både föreningen och aktiebolaget upprättade sina årsredovisningar med tillämpning av Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) *Årsredovisning i mindre företag* (K2).

I revisionsberättelsen för räkenskapsåret 2016 för den ekonomiska föreningen anmärkte A-son på att årsredovisningen inte upprättats i sådan tid att det varit möjligt att hålla årsstämma inom sex månader efter räkenskapsårets utgång. Samma anmärkning gjordes i revisionsberättelsen för aktiebolaget för räkenskapsåret 2017. I revisionsberättelsen för föreningen avseende räkenskapsåret 2018 varken till- eller avstyrkte A-son att föreningsstämman beviljade föreningens styrelseledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret. Revisionsberättelserna är i övrigt utan modifiering, upplysning eller anmärkning.

2 Revisorers dokumentationsskyldighet

En auktoriserad eller godkänd revisor ska enligt god revisions sed dokumentera *dels* sådana förhållanden som har betydelse för att ge bevis till stöd för uttalandena i revisionsberättelsen, *dels* sådana förhållanden som utgör bevis för att revisionen har planerats och utförts enligt god revisions sed. Bestämmelser om dokumentation finns i 24 § revisorslagen (2001:883) och 7–12 §§ Revisorsinspektionens föreskrifter (RIFS 2018:2) om villkor för revisorers och registrerade revisionsbolags verksamhet¹. Dessa kompletteras av International Standard on Auditing (ISA) 230 *Dokumentation av revisionen*. Dokumentationen ska vara tydlig och sammanställd på ett överskådligt sätt. Av dokumentationen ska framgå bl.a. hur granskningen har planerats, vilken granskning som har genomförts, när granskningen har utförts, vilka iakttagelser som har gjorts och vilka slutsatser som har dragits. Underlåtenhet att fullgöra dokumentationsskyldigheten på ett riktigt sätt bedöms som allvarlig, eftersom den försvårar en analys och en tillfredsställande bedömning av arbetet i efterhand.

Den omständigheten att en revisor inte dokumenterar sina granskningsåtgärder på ovan angivet sätt behöver i och för sig inte innebära att granskningsåtgärderna har varit otillräckliga. I ett sådant fall får dock Revisorsinspektionens bevisbörda anses övergå på revisorn. Det innebär att revisorn måste kunna redogöra för sin granskning på ett sådant

---

¹ Motsvarande bestämmelser fanns före den 1 juli 2018 i 2–4 §§ Revisorsnämndens föreskrifter (RNFS 2001:2) om villkor för revisorer och registrerade revisionsbolags verksamhet.

sätt att det vid en helhetsbedömning framstår som sannolikt att de påstådda åtgärderna har utförts och att de har haft sådan inriktning och omfattning att de har kunnat tjäna som underlag för välgrundade slutsatser. Vid denna bedömning beaktar Revisorsinspektionen bl.a. hur detaljerade uppgifter revisorn har lämnat om sina granskningsinsatser. Om revisorn därvid inte förmår göra den påstådda granskningen sannolik, utgår Revisorsinspektionen från att någon tillfredsställande granskning inte har skett.

3 Den ekonomiska föreningen

Av utredningen i ärendet har framgått att den ekonomiska föreningen skulle använda insatta medel från medlemmarna för att göra en riktad investering i ett bolag, nedan kallat X-bolaget, som hade skapat en ny kryptovaluta.

3.1 Val av revisor (räkenskapsåren 2016-2018)

Av 13 § i föreningens stadgar, som registrerades av Bolagsverket den 16 juni 2017, framgår att det är föreningsstämman som väljer revisor och att detta görs för en mandattid om ett år.

A-son registrerades som revisor i september 2017. Revisionsdokumentationen innehåller inte för något av räkenskapsåren stämmoprotokoll som visar att han hade valts som revisor. Det kan heller inte av dokumentationen utläsas att han tog del av några sådana protokoll. I ett styrelseprotokoll från september 2017 anges att styrelsen hade att bekräfta A-son som revisor avseende räkenskapsåret 2018 och att styrelsen var enhällig i sitt beslut att förlänga uppdraget för honom.

A-son har uppgett följande.

Valet av honom som revisor för räkenskapsåret 2016 gjordes vid en extra föreningsstämma och registrerades av Bolagsverket med protokollet som grund. För räkenskapsåret 2018 fick han styrelseprotokollet och muntlig bekräftelse från styrelsen om att ett stadgeenligt val av honom hade skett.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 8 kap. 8 § första stycket lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar (nedan föreningslagen) väljs en revisor av föreningsstämman om det inte i stadgarna bestäms att revisor

ska utses på något annat sätt.² Föreningens stadgar innehåller inga alternativa bestämmelser i detta avseende och det var alltså stämman som var ensam behörig att utse revisor i föreningen.

Det åligger en revisor att noggrant kontrollera sin behörighet att utföra revisionsuppdraget.³ För att förvissa sig om att han var utsedd i vederbörlig ordning skulle A-son därför ha tagit del av protokoll från föreningsstämman. Såvitt framgår av hans revisionsdokumentation och yttranden till Revisorsinspektionen gjorde han inte detta, varken när han erhöll uppdraget eller vid någon senare tidpunkt. Det förhållandet att Bolagsverket hade registrerat honom som revisor utgjorde inte en tillräcklig bekräftelse på att han var behörigen utsedd. Styrelsen var inte behörig att utse revisor och ett styrelseprotokoll som bekräftade styrelsens intention att förlänga samarbetet med revisorn kunde inte ersätta ett stämmoprotokoll.

Genom att lämna tre revisionsberättelser utan att försäkra sig om att han var behörigen utsedd till revisor har A-son åsidosatt god revisionssed.

3.2 Medlemsförteckning (räkenskapsåren 2016-2018)

Revisionsdokumentationen innehåller inte för något av räkenskapsåren någon medlemsförteckning. Det kan inte heller i övrigt utläsas av dokumentationen om det fanns någon medlemsförteckning och vad den i så fall innehöll.

A-son har uppgett följande.

Någon traditionell medlemsförteckning fanns inte. Han vidtog därför andra granskningsåtgärder för att bedöma antalet medlemmar. För räkenskapsåret 2016 utgjordes medlemmarna av styrelseledamöterna. Detta bekräftade styrelsen muntligt. För räkenskapsåren 2017 och 2018 kontrollerade han bokförda medlemsinsatser mot insättningar i aktiebolaget.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 5 kap. 1 § föreningslagen ska styrelsen föra en medlemsförteckning. Förteckningens ändamål är att ge föreningen, medlemmarna och andra underlag för att bedöma

---

² En motsvarande bestämmelse fanns i 8 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som gällde intill utgången av juni 2018.

³ Jmf Revisorsinspektionens beslut av den 9 november 2018, dnr 2018–1111.

medlemsförhållandena i föreningen. Ytterligare bestämmelser om medlemsförteckningen, exempelvis om dess form och innehåll, finns i de följande paragraferna i kapitlet.⁴ Medlemsförteckningen har en viktig funktion i föreningen och skyldigheten att föra en sådan förteckning är därför straffsanktionerad enligt 22 kap 1 § föreningslagen.⁵

Enligt 8 kap. 37 § föreningslagen ska revisorn anmärka om denne funnit att föreningen inte fullgjort sina skyldigheter att föra en medlemsförteckning enligt 5 kap. samma lag.⁶

A-son anmärkte inte för något av de granskade räkenskapsåren på att föreningen inte hade fullgjort sina skyldigheter att föra en medlemsförteckning, trots att han hade konstaterat att medlemsförteckning saknades. Han har härigenom åsidosatt god revisionsred. Vad han har uppgett om att han genomförde andra granskningsåtgärder för att komma fram till antalet medlemmar ändrar inte denna bedömning.

3.3 Förvaltningsberättelsen (räkenskapsåret 2016)

Den ekonomiska föreningen bytte företagsnamn (tidigare kallat firma) under räkenskapsåret 2016. Detta framgår inte av årsredovisningen. Det kan inte heller utläsas av revisionsdokumentationen om A-son uppmärksammade att föreningen hade bytt namn eller om han påtalade för styrelsen att en upplysning om namnbytet borde tas in i årsredovisningen.

A-son har uppgett följande.

Ett namnbyte vid en extra föreningsstämma var en väsentlig händelse som skulle ha noterats i förvaltningsberättelsen. Han bedömde dock att bristen inte var väsentlig för den rättvisande bilden. Skälen till detta var att under år 2016 hade föreningen endast haft styrelseledamöterna som medlemmar. De nya medlemmar som tillkom under år 2017 bedömdes vara rimligt insatta i föreningens verksamhet och de hade tillgång till stadgarna och organisationsnummer för sin egen bedömning och uppföljning.

---

⁴ Motsvarande bestämmelser fanns i 3 kap. 6–9 §§ lagen (1987:667), om ekonomiska föreningar som gällde intill utgången av juni 2018.

⁵ En motsvarande straffbestämmelse fanns i 16 kap. 1 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar som gällde intill utgången av juni 2018.

⁶ En motsvarande bestämmelse fanns i 8 kap. 13 § tredje stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, som gällde intill utgången av juni 2018.

Han talade med styrelsen om namnändringen. Han kontrollerade att all formalia var uppfylld. Ingen ny information framkom och han drog slutsatsen att namnändringen var utförd enligt gällande lagstiftning.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 6 kap. 1 § andra stycket 1 årsredovisningslagen (1995:1554) ska det i förvaltningsberättelsen lämnas upplysning om sådana förhållanden som inte ska redovisas i balansräkningen, resultaträkningen eller noterna men som är viktiga för bedömningen av företagets verksamhet, ställning och resultat. Byte av företagsnamn utgör enligt K2 p. 5.3 ett sådant förhållande.

I 8 kap. 34 § föreningslagen föreskrivs hur revisorn ska agera om det i årsredovisningen inte har lämnats sådana upplysningar som ska lämnas enligt tillämplig lag om årsredovisning. Revisorn ska då ange detta, och om det är möjligt, lämna behövliga upplysningar i sin revisionsberättelse.⁷

Upplysningen om namnbytet var en upplysning som skulle finnas med i årsredovisningen och A-son skulle därför ha hanterat avsaknaden av upplysningen i sin revisionsberättelse. Genom att inte göra detta har han åsidosatt god revisionssed.

3.4 Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut (räkenskapsåret 2016)

Av revisionsdokumentation för räkenskapsåret 2016 framgår att A-son inte identifierade några väsentliga händelser efter årets slut och årsredovisningen upplyser inte heller om några sådana. Enligt förvaltningsberättelsen hade föreningen vid årets utgång tre medlemmar. I dokumentationen anges att resultat- och balansräkningar på nya året inte inhämtades, eftersom föreningen inte bedrev någon verksamhet. A-son inhämtade inte heller några styrelseprotokoll och det kan inte utläsas om han gick igenom någon aktuell medlemsförteckning.

A-son har uppgett följande.

Samtal med styrelsen besvarade alla hans frågor kring föreningens verksamhet på det nya året.

---

⁷ Intill utgången av juni 2018 fanns en motsvarande bestämmelse i 8 kap. 13 § andra stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 5 kap. 22 § årsredovisningslagen ska företaget lämna upplysningar om händelser av väsentlig betydelse för företaget som har inträffat efter räkenskapsårets slut och som inte kommer till uttryck i balansräkningen eller resultaträkningen. I K2 p. 18.20 sägs att med sådana händelser av väsentlig betydelse för företaget som har inträffat efter räkenskapsårets slut avses exempelvis beslutade viktiga förändringar i verksamheten, såsom etablering eller nedläggning av rörelse- eller produktgrenar.

Enligt ISA 560 *Efterföljande händelser* p. 4 är revisorns mål att inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis om huruvida händelser som inträffar mellan balansdagen och datumet för revisionsberättelsens avlämnande som kräver upplysning i årsredovisningen återspeglas korrekt i denna. Revisorn ska enligt p. 7 beakta sin riskbedömning när hon eller han avgör karaktären på och omfattningen av dessa granskningsåtgärder. Revisorn ska därvid också göra följande; skaffa sig en förståelse av de rutiner som företagsledningen inrättat för att uppmärksamma efterföljande händelser, genomföra förfrågningar om några efterföljande händelser inträffat, ta del av protokoll och läsa företagets senaste delårsrapport. I det fall räkenskapsmaterialet inte är uppdaterat – och följaktligen någon delårsrapport (oavsett om den är för internt eller externt bruk) inte har upprättats – eller om några protokoll inte har förts, kan enligt tillämpningspunkt A7 relevanta granskningsåtgärder utföras i form av inspektion av tillgängliga redovisningsunderlag, däribland kontoutdrag från banken.

A-sons granskning av efterföljande händelser bestod enbart av förfrågningar hos styrelsen. Eftersom föreningen vid utgången av räkenskapsåret hade haft endast tre medlemmar – dvs. det minsta antal medlemmar som en ekonomisk förening kan ha – var det av särskild betydelse hur medlemsantalet i föreningen utvecklades. Bland annat mot bakgrund av att medlemsförteckning saknades fanns det anledning för A-son att vidta ytterligare åtgärder för att skaffa sig en bild av medlemsutvecklingen. Även i övrigt framstår de åtgärder som han har beskrivit inte som tillräckliga för att han skulle kunna dra slutsatsen att det inte hade inträffat någon efterföljande händelse som skulle kräva upplysning i årsredovisningen. Han har genom den otillräckliga granskningen åsidosatt god revisionssed.

3.5 Kallelse till föreningsstämma (räkenskapsåren 2016-2018)

Av föreningens stadgar framgår att medlemmarna ska kallas till föreningsstämma tidigast fyra och senast två veckor före stämman. Revisionsdokumentationen innehåller en kallelse till extra stämma, daterad den 12 april 2017. Av dokumentationen kan dock inte utläsas vilka medlemmar som kallades till denna stämma och det kan inte heller för något av räkenskapsåren utläsas vilken granskning i övrigt som A-son gjorde avseende om och när kallelser gjorts till föreningsstämmor. I en rapport som han lämnade till styrelsen avseende räkenskapsåret 2017 påpekades att styrelsen behövde säkerställa att kallelser till stämma skickades ut i rätt tid.

I grundakten finns ett protokoll från en extra stämma den 26 april 2017. Enligt protokollet var endast de tre styrelseledamöterna närvarande. Utöver detta innehåller revisionsdokumentationen inte några stämmoprotokoll. Av dokumentationen för räkenskapsåren 2016 och 2017 kan inte utläsas om A-son tog del av eller efterfrågade sådana protokoll. I den ovan nämnda rapporten till styrelsen påpekade han även att föreningsstämman måste protokollföras och att protokollet måste skrivas under av berörda.

I revisionsdokumentationen för år 2017 finns ett underlag rörande inbetalningar av medlemsinsatser. Medlemmarna betalade inte sina insatser till föreningen, utan detta gjordes till aktiebolaget. Av underlaget framgår att inbetalningar om ca 2 mnkr gjordes löpande under första halvåret 2017. Årsredovisningen för räkenskapsåret 2016, som skulle behandlas vid årsstämman 2017, är daterad den 26 juni 2017 och revisionsberättelsen är daterad den 6 september 2017.

Enligt A-sons uttalande i revisionsberättelsen för räkenskapsåret 2018 hade styrelsen bekräftat att årsstämma hade hållits avseende räkenskapsår 2017 men han hade inte fått del av något protokoll.

A-son har uppgett följande.

Han lyfte frågan med styrelsen som hävdade att kallelser hade gått ut i enlighet med stadgarna. Styrelsen informerade honom även om att stämmor hade hållits under räkenskapsåren 2016–2018.

Vid den eller de stämmor som hölls under räkenskapsåren 2016 och 2017 utgjordes medlemmarna av styrelseledamöterna och avsaknaden av stämmoprotokoll bedömdes

inte vara av sådan karaktär att den skulle påverka revisionsberättelsen. Han påtalade avseende räkenskapsåret 2017 för styrelsen behovet av att formalisera protokollen när medlemsantalet ökade utöver styrelseledamöterna.

För räkenskapsåret 2018 fick han, trots flera förfrågningar till styrelsen, inte ta del av några protokoll från föreningsstämman. Detta ledde honom till bedömningen att han saknade tillräckliga revisionsbevis för att kunna tillstyrka ansvarsfrihet. Eftersom styrelsen, bristen på protokoll till trots, intygade att stämman ändå hade hållits, bedömde han att han hade tillräckliga revisionsbevis för att så var fallet.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 6 kap. 16 § föreningslagen är det styrelsen som kallar till föreningsstämma. Medlemmarna ska enligt 21 § samma kapitel kallas till stämma på det sätt som bestämts i stadgarna.⁸

Enligt 8 kap. 3 § föreningslagen ska revisorn granska styrelsens förvaltning. Granskningen ska vara så ingående och omfattande som god revisionssed kräver och den ska utföras med professionell skepticism.

A-son har, beträffande de stämmor som enligt uppgift hölls under räkenskapsåret 2017, uppgett att medlemmarna utgjordes av styrelseledamöterna. Denna uppgift är, såväl avseende den extra stämman i april 2017 och den årsstämma som behövde hållas efter det att revisorn undertecknat revisionsberättelsen den 6 september 2017, anmärkningsvärd. I revisionsdokumentationen för räkenskapsåret 2017 finns underlag som får förstås så att medlemsinsatser om ca 2 mnkr hade betalats in löpande under första halvåret 2017; underlaget talar för att det i vart fall vid tiden för årsstämman hade tillkommit ett inte obetydligt antal nya medlemmar. A-sons granskning av att styrelsen hade kallat till stämma på föreskrivet sätt bestod, såvitt utredningen utvisar, enbart av att han ställde frågor till styrelsen samt tog del av kallelsen till extrastämman i april 2017. Den sistnämnda åtgärden gav inte underlag för att bedöma vilka som hade kallats. Särskilt som A-son saknade närmare kunskap om vilka som vid stämmodtidpunkterna var medlemmar i föreningen framstår denna granskning som otillräcklig. Även i fråga om räkenskapsåret 2018 måste hans granskning av förekomsten av stämmokallelser betecknas som bristfällig.

---

⁸ Motsvarande bestämmelser fanns, intill utgången av juni 2018, i 7 kap. 15 och 20 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Den professionella skepticism som bör prägla en auktoriserad revisors arbete borde vidare ha föranlett A-son att ifrågasätta om avsaknaden av protokoll för stämmor som hållits under räkenskapsåren 2017 och 2018 kunde vara en följd av att det faktiskt inte hade hållits några stämmor. Han borde därför ha fördjupat sin granskning och inte enbart ha förlitat sig på förfrågningar hos styrelsen.

A-son har genom sin otillräckliga granskning i nu angivna hänseenden åsidosatt god revisions sed. Det förhållandet att han i sin revisionsberättelse för räkenskapsåret 2018 varken av- eller tillstyrkte ansvarsfrihet med anledning av att han inte fick något protokoll från årsstämman förändrar inte denna bedömning.

3.6 Balans- och resultaträkningar (räkenskapsåren 2017 och 2018)

Balansräkningen i årsredovisningen för år 2017 innehöll en enda tillgångspost, en övrig kortfristig fordran om 2,0 mnkr. På passivsidan upptogs eget kapital om 2,0 mnkr. I balansräkningen per den 31 december 2018 upptogs en övrig kortfristig placering om 2,7 mnkr och eget kapital om 2,7 mnkr. Det egna kapitalet bestod för båda räkenskapsåren i allt väsentligt av delposten medlemsinsatser. Resultaträkningens enda post utgjordes för båda räkenskapsåren av en övrig extern kostnad om 4 respektive 3 tkr. I förvaltningsberättelsen för båda åren angavs att föreningen hade 45 medlemmar. I ett gransknings-exemplar av årsredovisningen för år 2018 anges att det korrekta antalet var 50 medlemmar men att felet inte bedömdes som väsentligt. Det övergripande väsentlighetstalet uppgick enligt revisionsdokumentationen för båda åren till 200 tkr.

I föreningens stadgar angavs att enbart kunder i aktiebolaget kunde bli medlemmar i föreningen. En medlem förutsattes delta i föreningen med ett insatsbelopp om 5–50 tkr eller motsvarande värde i annan valuta eller ädelmetaller. Insatsen kunde enbart erläggas via aktiebolaget och återbetalas endast i de fall som anges i föreningslagen. Medlemmarna skulle grupperas i investeringsgrupper på upp till 50 personer och för varje investeringsgrupp skulle det finnas en röstberättigad representant. Medlemmar som inte tillhörde någon investeringsgrupp skulle ha en röst. Inledningsvis skulle utgå en årsavgift om 500 kr. Nya medlemmar skulle betala 1 000 kr i inträdesavgift, vilket skulle utgöra årsavgift för första året.

Av revisionsdokumentation för räkenskapsåret 2017 avseende posten Övriga kortfristiga fordringar framgår att posten avsåg en fordran på aktiebolaget. Vidare finns en anteckning

om att föreningen under året hade erhållit en ny investeringsgrupp som skulle koordinera en riktad investering i X-bolaget. Samtliga i investeringsgruppen som hittills hade betalat medlemsinsatsen hade gjort detta till aktiebolaget och en fordran på aktiebolaget skulle finnas fram till dess att även resterande medlemmar i investeringsgruppen hade betalat sin respektive andel till aktiebolaget. Posten kontrollerades mot en saldobekräftelse från aktiebolaget och A-sons slutsats var att posten föreföll vara rimligt redovisad. I revisionsdokumentation anges vidare att föreningen inte hade något bankkonto.

Enligt den dokumentation som avser granskningen av posten Eget kapital kontrollerades att de bokförda medlemsinsatserna motsvarade inbetalda medlemsinsatser enligt saldobekräftelse från aktiebolaget. Vidare granskades posten via analytisk granskning. Det redovisade beloppet bedömdes motsvara 40 insatser. Slutsatsen från granskningen var att posten föreföll vara rimligt redovisad.

Av granskningsnoteringarna för räkenskapsåret 2018 framgår att föreningens styrelse under räkenskapsåret hade verkställt investeringen i X-bolaget i enlighet med investeringsförslaget. Innehavet redovisades som en kortfristig placering med anledning av styrelsens avsikt att skifta ut innehavet till investeringsgruppens medlemmar. Posten stämde av mot en bekräftelse från X-bolaget, daterad den 18 augusti 2018. I bekräftelsen intygade bolaget att föreningen ägde 10 procent av aktierna i X-bolaget och att aktiebolaget hade betalat 250 000 euro för aktierna för föreningens räkning. Slutsatsen var att posten var rimligt redovisad.

Granskningsåtgärderna avseende eget kapital var för räkenskapsåret 2018 desamma som föregående år. Detta år motsvarade det redovisade beloppet 50 insatser i investeringsgruppen och överskjutande belopp var hänförligt till en högre genomsnittlig växelkurs. Någon saldobekräftelse från aktiebolaget fanns inte bifogad detta år. Slutsatsen var att posten föreföll vara rimligt redovisad.

Revisorsinspektionens genomgång av dokumentationen har föranlett inspektionen att ställa frågor till A-son, bl.a. beträffande granskningen av bokförda medlemsinsatser, värdet av föreningens fordran på aktiebolaget samt förekomsten av intäkter för års- och inträdesavgifter i föreningen.

A-son har uppgett följande.

För att säkerställa att det som hade bokförts som medlemsinsatser verkligen var medlemsinsatser och att alla insatser som mottagits av aktiebolaget även hade bokförts i föreningen inhämtade han en bekräftelse från aktiebolaget och jämförde den med föreningens redovisning. Vidare skulle enligt styrelsen varje investerare betala minst 5 000 euro och det beloppet ställdes i relation till totalt inbetalt belopp som sedan kontrollerades mot det av styrelsen uppgivna antalet medlemmar. Han gjorde inga överväganden med anledning av att det inte fanns några intäkter för års- och inträdesavgifter bokförda i föreningen. Enligt styrelsen skulle enbart investeringsbeloppet, som i sin tur utgjorde medlemsinsatsen, betalas in.

Enligt information från styrelsen skulle aktiebolaget föra över medel som det hade mottagit för föreningens räkning (medlemsinsatser) först när alla medlemmar hade betalt. Redovisningen avspeglade denna information och han fann inget som avvek.

Han bedömde att det inte behövde prövas om fordran på aktiebolaget per den 31 december 2017 behövde skrivas ned, eftersom det handlade om pengar på ett konto som tillhörde tredje part, aktiebolagets system för digitala plånböcker, och då fordran kunde likställas med skattekontot i redovisningen.

X-bolaget utgjorde en närstående part till aktiebolaget [detta behandlas i avsnitt 4.1]. För att säkerställa att föreningen ägde aktierna i X-bolaget per den 31 december 2018 inhämtade han en bekräftelse från X-bolaget på att aktietransaktionen var genomförd enligt plan och att föreningen hade införts i aktieboken. Han bedömde att det inte fanns något nedskrivningsbehov avseende innehavet i X-bolaget. Denna bedömning baserade han på samtal med styrelsen och på en diskussion med utvecklingschefen på X-bolaget vilken berättade om bolagets utveckling och status. Den information som han fick indikerade att utvecklingen var neutral med positiva inslag. På grundval av den information som han hade fått och med beaktande av att det rörde sig om ett onoterat bolag inom finansiell teknologi, där bolagsvärdering baseras mer på en framtidstro om produktutveckling och antalet användare än på faktiskt eget kapital vid en fast tidpunkt, fanns inte några indikationer på någon bestående värdenedgång som krävde någon nedskrivning per balansdagen 2018. Föreningen skulle också skifta ut andelarna till sina medlemmar. Beloppet som skulle komma medlemmarna tillhanda skulle motsvara det faktiska anskaffningsvärdet för föreningen. Med detta som bakgrund gjorde han bedömningen att det totalt sett inte förelåg någon väsentlig risk för fel per balansdagen.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

A-son förlitade sig vid sin granskning av medlemsinsatserna och den därmed sammanhängande fordran på aktiebolaget i hög grad på uppgifter från styrelsen. Det enda ytterligare underlag som han inhämtade utgjordes av uppgifter från aktiebolaget samt samtal med en befattningshavare i X-bolaget. Eftersom det inte fanns någon medlemsförteckning i föreningen, hade han inget underlag för att bedöma om bokförda medlemsinsatser motsvarade vad som skulle ha betalats in. Enligt stadgarna skulle varje medlem betala en medlemsinsats om mellan 5 och 50 tkr. Samtidigt fick A-son uppgift från styrelsen om att varje medlem skulle betala en medlemsinsats om minst 5 000 euro. Det fanns mot den bakgrunden skäl för honom att närmare granska vilka medlemsinsatser som skulle betalas och vad som faktiskt hade erlagts som medlemsinsatser. Vid den bedömningen behövde han ta i beaktande att inbetalade belopp kunde avse även något annat än medlemsinsatser, t.ex. inlåning eller års- eller medlemsavgifter, men också att faktiskt inbetalade medlemsinsatser inte avspeglades i bokföringen. Varken hans dokumentation eller de uppgifter han har lämnat till Revisorsinspektionen tyder på att någon sådan granskning kom till stånd.

A-son fick vidare uppgift om att aktiebolaget skulle föra över de medel som det hade mottagit – dvs. genomföra investeringen i X-bolaget – först sedan alla medlemmar i investeringsgruppen hade betalat. Detta innebar en särskild kreditrisk för medlemmarna. Det fanns därför anledning för honom att följa upp att denna ordning var i enlighet med den information som lämnats till medlemmarna. Ingenting tyder på att någon sådan uppföljning skedde.

Vad gäller värdet av föreningens fordran på aktiebolaget per balansdagen den 31 december 2017 bedömde A-son att någon nedskrivningsprövning inte var nödvändig. De skäl som han har hänvisat till – att fordran avsåg pengar som tillhörde aktiebolagets system för digitala plånböcker och att den kunde likställas med ett skattekonto – framstår inte som övertygande. Han skulle därför ha utfört ytterligare granskningsåtgärder avseende aktiebolagets möjligheter och vilja att reglera fordran.

A-son utförde vissa granskningsinsatser rörande den kortfristiga placeringen. Han följde dock inte upp att föreningen kvarstod som ägare i X-bolaget per balansdagen. I sin granskning av värdet på den kortfristiga placeringen förlitade han sig helt på muntliga uppgifter från styrelsen och andra närstående. Särskilt som den kortfristiga placeringen

utgjorde föreningens enda tillgång skulle han ha genomfört ytterligare granskingsinsatser, exempelvis tagit del av finansiella rapporter för X-bolaget eller på annat sätt inhämtat kompletterande information om X-bolaget.

Sammantaget var A-sons granskning av posterna Övriga kortfristiga fordringar (räkenskapsåret 2017), Övriga kortfristiga placeringar (räkenskapsåret 2018) och Eget kapital (båda räkenskapsåren) otillräcklig. Eftersom posterna var väsentliga, saknade han grund för att tillstyrka fastställandet av föreningens resultat- och balansräkningar. Genom att ändå göra detta har han åsidosatt god revisionssed.

3.7 Sent upprättad årsredovisning (räkenskapsåret 2018)

Föreningens årsredovisning för räkenskapsåret 2018 är daterad den 30 september 2019 och revisionsberättelsen avlämnades samma datum. Revisionsberättelsen innehåller ingen anmärkning om att årsredovisningen upprättades för sent.

A-son har uppgett följande.

Han fick årsredovisningen under våren men eftersom han inväntade tillräckliga revisionsbevis för att kunna avsluta revisionen så drog det ut på tiden. Han anmärkte därför inte på att årsredovisningen hade upprättats för sent. En anmärkning på sent avlämnad årsredovisning skulle dock självklart ha funnits med i revisionsberättelsen. Årsredovisningen daterades om vid påskrift med tanke på tiden som gick från det att revisionen påbörjades till dess att den blev klar.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt 6 kap. 9 § föreningslagen ska medlemmarna inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår hålla en ordinarie föreningsstämma där styrelsen ska lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen (årsstämma). Detta innebär att årsredovisningen måste vara upprättad inom denna tidsfrist. Enligt 8 kap. 36 § samma lag ska revisorn anmärka i revisionsberättelsen om en styrelseledamot på något sätt handlat i strid med föreningslagen, tillämplig lag om årsredovisning eller stadgarna.

Den årsredovisning som A-son uttalade sig om var daterad den 30 september 2019 och årsstämma kunde alltså inte hållas inom sex månader från räkenskapsårets slut. Han borde

därför ha anmärkt på detta i sin revisionsberättelse. Genom att underlåta att göra detta har han åsidosatt god revisionssed.

4 Aktiebolaget

4.1 Närståendeförhållanden

Enligt revisionsdokumentationen avseende räkenskapsåret 2017 hade aktiebolaget flera närstående parter; dess utländska moderbolag, den ekonomiska föreningen och tre namngivna utländska bolag. Dokumentationen innehåller dock inte några närmare beskrivningar av närståendeförhållandena.

I grundakten finns kopior på avtal med närstående parter. Det är väsentligen fråga om avtal avseende digitala plånböcker samt avtal om att aktiebolaget ska tillhandahålla bearbetning av data, transaktioner och liknande tjänster till moderbolaget, den ekonomiska föreningen och ett utländskt bolag.

Det kan av dokumentationen inte utläsas hur efterlevnaden av dessa avtal granskades eller hur avtalen i övrigt användes i granskningen.

A-son har uppgett följande.

De tre namngivna utländska bolagen var samarbetspartners till moderbolaget. Efterlevnaden av de skriftliga avtalen kontrollerades i samband med kostnadsgranskningen.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Enligt ISA 550 *Närståendeförhållanden* p. 11 ska revisorn som en del av sin riskbedömning utföra de granskningsåtgärder som beskrivs i p. 12–17 i samma standard. Revisorn ska enligt p. 13 fråga företagsledningen om vilka företagets närstående är och om karaktären på relationerna mellan företaget och de närstående. Revisorn ska också fråga om vilka eventuella transaktioner som ingåtts med närstående under räkenskapsåret och vad syftet med transaktionerna är. Enligt p. 14 ska förfrågningar göras även avseende vilka eventuella kontroller som företagsledningen har upprättat i syfte att bevilja och godkänna betydande transaktioner och överenskommelser med närstående. Under revisionen ska revisorn enligt p. 15 vid inspektion av dokument och handlingar hela tiden vara uppmärksam på överenskommelser eller annan information som kan tyda på närstående-

relationer eller närståendetransaktioner som företagsledningen inte har identifierat eller upplyst revisorn om tidigare.

A-sons beskrivning av närstående relationerna och den kontroll som han gjorde av dessa är knapphändig. Det framkommer inget om vilka eventuella kontroller som gjordes i fråga om beviljande och godkännande av transaktioner och överenskommelser med närstående. A-sons beskrivning av genomgången av de avtal som finns i dokumentationen och som skulle kunna ge information om ytterligare närstående relationer eller närstående transaktioner, är allmänt hållen. Han har inte genom sina uppgifter gjort sannolikt att han genomförde en godtagbar riskbedömning avseende närståendeförhållanden. Revisorsinspektionens drar av detta slutsatsen att någon godtagbar granskning inte gjordes (se den i avsnitt 2 angivna bevisbörderegeln).

Genom att inte göra någon sådan granskning har A-son åsidosatt god revisionssed.

4.2 Balans- och resultaträkningar

4.2.1 Skulder till moderbolaget och till den ekonomiska föreningen

Enligt den beskrivning av verksamheten som finns i revisionsdokumentationen hade moderbolaget utvecklat ett IT-system för att på ett säkert sätt kunna genomföra transaktioner mellan privatpersoner och mellan privatpersoner och företag (ett system för digitala plånböcker). Aktiebolaget hade som uppgift att kontrollera dessa likvidströmmar. Moderbolaget ansvarade tillsammans med ett närstående bolag för att samtliga transaktioner inom systemet för digitala plånböcker registrerades korrekt. Det skedde genom att de digitala plånböckerna debiterades och krediterades med de belopp som registrerats från de digitala plånböckernas ägare. Eftersom moderbolaget ansvarade för samtliga transaktioner gentemot tredje part, redovisade aktiebolaget samtliga banktransaktioner som var hänförliga till systemet för digitala plånböcker direkt mot moderbolagets avräkningskonto i bokföringen. Enligt dokumentationen bedömde A-son att bokföringsstrukturen var tämligen okomplicerad.

I dokumentationen avseende posten Kassa och bank anges att kontroll av saldot gjordes mot kontobesked för december, årsbesked och engagemangsbesked. Av kontobeskederna för december framgår vilka transaktioner som hade genomförts på respektive konto under månaden. Det kan dock inte av dokumentationen utläsas att någon granskning på transaktionsnivå gjordes vare sig för december eller för övriga månader under räkenskapsåret.

I årsredovisningen uppgick posten Skulder till koncernföretag till 2,7 mnkr. Den bestod i sin helhet av en skuld till moderbolaget. I granskningsdokumentationen anges att skulden var att betrakta som en residualpost med anledning av det juridiska ansvar som moderbolaget hade gentemot kunderna som var medlemmar i systemet för de digitala plånböckerna. Aktiebolaget hade enligt avtalet inte någon äganderätt till de transaktioner som skedde inom detta system och av den anledningen skuldfördes samtliga transaktioner (utöver betalning av egna leverantörsfakturor) som skedde på bankkontona mot moderbolagets avräkningskonto. Aktiebolaget hade tre olika bankkonton för att särskilja olika typer av transaktioner i syfte att minska risken för fel. Utifrån rutingenomgång med redovisningskonsulten bedömdes att konsulten hade god rutin för avstämning av respektive bankkonto och hur respektive transaktion borde konteras. Det finns anteckningar om att det vid den transaktionsanalys som genomfördes inte identifierades några avvikande transaktioner bland de transaktioner som fanns redovisade på moderbolagets avräkningskonto. Det finns också en anteckning om att en skriftlig bekräftelse av saldot inhämtades men det finns ingen uppgift om var bekräftelsen går att återfinna. Transaktionsanalysen består av kontoutdrag från huvudboken för aktiebolagets tre bankkonton. I anslutning till flera av transaktionerna har antecknats att transaktionen avser aktiebolaget, föreningen respektive moderbolaget/systemet för de digitala plånböckerna.

Skulden till föreningen uppgick till 2,0 mnkr och redovisades i årsredovisningen under posten Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter. Skulden stämdes av mot specifikation utan anmärkning.

A-son har uppgett följande.

Syftet med aktiebolaget var att det skulle agera betalinstitut för en sluten krets. Avtalen som finns i revisionsdokumentationen reglerade relationerna mellan aktiebolaget och övriga företag inom systemet för digitala plånböcker.

Han fick inte någon skriftlig bekräftelse från moderbolaget avseende saldot på avräkningskontot. Den granskning som utfördes bestod av transaktionsanalysen. Vid den kontrollerade han, tillsammans med redovisningskonsulten, transaktioner på bankkonto mot bankallegat med avseende på att transaktionerna var konterade enligt gällande avtal och erhållen information.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

A-son har i sin dokumentation beskrivit en struktur där moderbolaget ansvarade för samtliga transaktioner gentemot tredje part och där aktiebolaget till följd av det redovisade samtliga banktransaktioner som var hänförliga till systemet för digitala plånböcker direkt mot moderbolagets avräkningskonto i bokföringen. I sitt yttrande har han uppgett att detta reglerades i de avtal som fanns mellan aktiebolaget och övriga företag inom systemet för digitala plånböcker. Hur och var i avtalen denna ordning kan utläsas framgår inte vare sig av dokumentationen eller av hans yttranden.

I den transaktionsanalys som dokumentationen innehåller finns i anslutning till många transaktioner en anteckning om huruvida transaktionen avser aktiebolaget, föreningen eller moderbolaget/systemet för de digitala plånböckerna. A-son har därutöver uppgett att han med utgångspunkt i transaktionsanalysen, tillsammans med redovisningskonsulten, följde upp transaktioner på bankkonto mot bankallegat med avseende på att transaktionerna var konterade enligt gällande avtal och erhållen information. Varken av dokumentationen eller av hans yttrande kan dock utläsas vilka transaktioner som följdes upp mot underlag från bank. Det framgår inte heller hur han på detta underlag kunde bedöma vad det var för typ av transaktion, exempelvis om den avsåg föreningen, om den avsåg moderbolaget/systemet med de digitala plånböckerna eller om det var någon annan sorts betalning. För den sistnämnda typen av transaktioner saknar såväl dokumentationen som hans yttranden till inspektionen en beskrivning av hur avstämningen mot avtal gick till.

A-sons redogörelse för sin granskning av avtal och transaktioner är allmänt hållen. Han har inte genom dessa uppgifter gjort sannolikt att han genomförde en godtagbar granskning av bolagets skulder till koncernföretag (skulderna till moderbolaget) och upplupna kostnader och förutbetalda kostnader (skulderna till föreningen). Revisorsinspektionens drar av detta slutsatsen att någon godtagbar granskning inte gjordes (se den i avsnitt 2 angivna bevisbörderegeln).

Eftersom skulderna till koncernföretag och de upplupna kostnaderna och förutbetalda intäkterna var väsentliga, saknade A-son grund för att tillstyrka fastställandet av bolagets resultat- och balansräkningar. Genom att ändå göra detta har han åsidosatt god revisionsd.

4.2.2 *Intäkter, kostnader och därtill relaterade balansposter*

Enligt anteckningar från ett planeringsmöte med representanter för aktiebolaget finansierades bolaget av sitt utländska moderbolag via en kostnadsersättningsstruktur. Det fanns enligt revisionsdokumentationen ett avtal om att kostnadsersättningen skulle utgå med ett påslag om minst 10 procent av kostnadsbeloppet. Någon kopia av avtalet finns inte i revisionsdokumentationen och det framgår inte heller om avtalet var muntligt eller skriftligt. Vid granskningen av nettoomsättningen om 3,7 mnkr gjordes en kontrollberäkning av att nettoomsättningen uppgick till 110 procent av de redovisade kostnaderna för råvaror och förnödenheter.

Den bokförda nettoomsättningen hade vid årets slut inte medfört något inflöde av kassamedel i bolaget. Av den bokförda nettoomsättningen hade 0,5 mnkr fakturerats under räkenskapsåret och redovisades som kundfordringar per balansdagen och 3,2 mnkr hade inte fakturerats under räkenskapsåret och redovisades som upplupna intäkter.

Kundfordringarna kom till uttryck i tre fakturor till ett närstående bolag. Dessa granskades enligt granskningsanteckningarna mot fakturaunderlag utan anmärkning. Av dokumentationen kan inte utläsas om några åtgärder vidtogs för att bekräfta saldot med motpart per balansdagen eller om några överväganden gjordes kring motpartens betalningsförmåga.

De upplupna intäkterna avsåg i sin helhet ett annat närstående bolag och stämde av mot en faktura utställd i maj 2018. Fakturan skulle enligt betalningsvillkoren betalas inom tio dagar, men enligt avtal mellan parterna reglerades mellanhavanden vid behov av likviditet. Enligt samtal med styrelsen höll det närstående bolaget på att anskaffa kapital för fortsatt expansion och skulle under denna expansionsfas inte prioritera att betala sina skulder till närstående parter. Styrelsen hade löpande samtal med det närstående bolaget och det fanns också via styrelseordföranden en god insikt i det närstående bolagets verksamhet.

I en revisionsrapport till styrelsen påpekades att bolagets kostnadsersättningsstruktur med moderbolaget behövde formaliseras i ett skriftligt avtal samt att styrelsen borde säkerställa att bolagets intäkter utgjordes av fakturering till moderbolaget och inte av fakturering till andra närstående företag. Med en sådan kostnadsersättningsstruktur skulle det finnas möjlighet att kvitta bolagets skuld till moderbolaget via den fordran som skulle uppstå och på så sätt skulle bolaget få full betalning omgående. I övrigt kan inte utläsas om det

gjordes några överväganden kring syftet eller rimligheten med transaktionerna och förhållandena mellan de olika bolagen.

De redovisade kostnaderna för råvaror och förnödenheter om 3,4 mnkr bestod dels av en faktura från moderbolaget om 2,4 mnkr, dels av kostnader för marknadsföring och informationsmöten om 1,0 mnkr avseende ett närstående bolags produkter. Samtliga kostnader vidarefakturerades och ingick i bolagets kostnadsersättningsstruktur.

Kostnaden hänförlig till moderbolaget stämde av mot faktura. Som bakgrund till fakturan från moderbolaget beskrivs i granskningsnoteringarna att bolaget under året hade fått i uppdrag av ett närstående bolag att hjälpa till med vissa marknadsföringstjänster och analys av IT-plattformen för att kunna anpassa tjänsten till den svenska marknaden. Det var en del av strategin att utöka antalet samarbetspartners i Sverige och på så sätt kunna expandera. Bolagets kostnad för detta projekt gick via moderbolaget, men bolaget har sedan enligt överenskommelse med det närstående bolaget erhållit kostnadsersättning enligt avtal. Strukturen bedömdes som rimlig med hänsyn till att det var det närstående bolaget som skulle utveckla och nyttja IT-lösningen.

När det gäller kostnaderna för marknadsföring och informationsmöten kontrollerades de åtta största transaktionerna om totalt 840 tkr mot fakturaunderlag. Inga väsentliga fel identifierades.

A-son har uppgett följande.

Avtalet som det hänvisas till i revisionsdokumentation om att kostnadsersättning skulle utgå med ett påslag om minst 10 procent av kostnadsbeloppen och att mellanhavanden skulle regleras vid behov av likviditet är ett och samma muntliga avtal.

Någon bekräftelse från motpart avseende saldot per balansdagen för kundfordringarna och de upplupna intäkterna inhämtades inte. Såväl kundfordringarna som de upplupna intäkterna garanterades av moderbolaget, vilket styrelsen bekräftade.

Det var en administrativ miss att bolaget vidarefakturerade sina kostnader med påslag till ett närstående bolag och inte till moderbolaget. Styrelsen valde att inte kreditera fakturorna, eftersom moderbolaget i slutänden garanterade fordringarna.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

Intäktsredovisningen är normalt ett väsentligt granskningsområde som revisorn har anledning att ägna särskild uppmärksamhet. Enligt de uppgifter som A-son hade om ett muntligt avtal skulle det utländska moderbolaget finansiera bolagets verksamhet. I praktiken belastades bolaget med kostnader från moderbolaget som sedan fakturerades vidare med påslag till närstående bolag. Bolaget hade inte fått betalning för de bokförda intäkterna utan dessa motsvarades per balansdagen och granskningstillfället av fordringsposter. A-son införskaffade inte någon bekräftelse från motpart avseende dessa kundfordringar och upplupna intäkter. När det gäller det närstående bolagets betalningsförmåga förlitade han sig helt på styrelsen och dess muntliga bekräftelser om att moderbolaget garanterade fordringarna. Sammantaget framstår den utförda granskningen av nettoomsättningen, kundfordringarna och de upplupna intäkterna som otillräcklig.

Kostnaderna för råvaror och förnödenheter motsvarades till 70 procent av en faktura från moderbolaget. A-sons redogörelse för vad fakturan avsåg och på vilken grund den var rörelsegill är vag. Han har inte genom dessa uppgifter gjort sannolikt att han genomförde en godtagbar granskning av bolagets kostnader för råvaror och förnödenheter. Revisorsinspektionens slutsats är att någon godtagbar granskning inte gjordes (se den i avsnitt 2 angivna bevisbörderegeln).

Eftersom nettoomsättningen, kundfordringarna, de upplupna intäkterna och kostnaderna för råvaror och förnödenheter var väsentliga poster, saknade A-son grund för att tillstyrka fastställandet av bolagets resultat- och balansräkningar. Genom att ändå göra detta har han åsidosatt god revisionssed.

4.3 Väsentlig osäkerhetsfaktor avseende antagandet om fortsatt drift

I revisionsdokumentationen anges, såvitt gäller händelser efter räkenskapsårets slut, att det inte fanns några väsentliga händelser som hade betydelse för årsredovisningen. Där finns också en anteckning om att banken hade sagt upp sitt engagemang med bolaget, men att styrelsen hade varit förberedd på detta och letade efter en ny bank att samarbeta med. I dokumentationen finns vidare en kopia av ett brev med svar på frågor som banken hade ställt. Av dokumentationen kan inte utläsas exakt vilka frågor som banken hade ställt eller huruvida banken hade lämnat någon återkoppling. Av de svar som banken erhållit framgår dock att banken hade ställt frågor om vad vissa transaktioner på bolagets bankkonton avsåg.

I dokumentationen avseende fortsatt drift anges att det inte fanns indikationer på att viktig finansiering skulle dras tillbaka. Slutsatsen var att det inte under överskådlig tid förelåg något hot mot bolagets fortsatta drift.

Årsredovisningen innehåller ingen information om att banken hade sagt upp sitt engagemang med bolaget.

A-son har uppgett följande.

Han förde närmare in på undertecknandet av revisionsberättelsen samtal med styrelsen och fick en redogörelse för dess tankar om framtiden. Den primära avsikten var att byta bank och fortsätta verksamheten som tidigare.

Banken var inte speciellt tydlig med sina skäl för uppsägning och han fick heller inte genom egna förfrågningar klarhet till orsakerna. Uppsägningen ansågs därmed tveksam och han bedömde att bolaget kunde bli kund hos en annan bank i stället.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

I 2 kap. 4 § årsredovisningslagen anges ett antal grundläggande redovisningsprinciper. En av dessa är principen om fortsatt drift. Enligt ISA 570 *Fortsatt drift* p. 6 ska revisorn hämta in tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis för att bedöma om det är riktigt av styrelsen att använda antagandet om fortsatt drift. Ett företag som tillämpar K2 kan bara avvika från antagandet om fortsatt drift om ett beslut om avveckling av verksamheten har fattats senast när årsredovisningen upprättas.

Enligt ISA 570 p. 18 ska revisorn även, med grund i inhämtade revisionsbevis, bedöma om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om företagets förmåga att fortsätta verksamheten.

Om revisorn anser att det är riktigt att använda antagandet om fortsatt drift men bedömer att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor som kan leda till betydande tvivel om den fortsatta driften, och detta beskrivs på ett tillräckligt tydligt sätt i årsredovisningen, ska revisorn enligt ISA 570 p. 22 upplysa om förhållandet i revisionsberättelsen under rubriken ”Väsentlig osäkerhetsfaktor avseende antagandet om fortsatt drift”.

Om årsredovisningen inte beskriver – eller inte beskriver tillräckligt tydligt – att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor som kan leda till betydande tvivel, ska revisorn enligt ISA 570 p. 23 uttala sig med reservation eller avvikande mening om årsredovisningen. Om uttalandet ska lämnas med reservation eller med avvikande mening beror på om ledningen har lämnat upplysningar i årsredovisningen och i så fall hur fullständiga och tydliga dessa är.

Av bolagets årsredovisning kan inte utläsas annat än att bolaget förutsattes fortsätta sin verksamhet. Årsredovisningen innehåller ingen information om att banken hade sagt upp engagemanget med bolaget. Enligt Revisorsinspektionens mening medförde bankens uppsägning av engagemanget en väsentlig osäkerhetsfaktor som kunde leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta sin verksamhet. Bolaget var visserligen inte kreditfinansierat. Det måste emellertid också beaktas att en central del i bolagets verksamhet var att hantera betalningsströmmar. Avsaknaden av ett bankkonto skulle mot den bakgrunden sannolikt innebära betydande svårigheter, i och med att möjligheterna att ta emot inbetalningar och göra utbetalningar då skulle begränsas. Ännu vid avlämnandet av revisionsberättelsen hade bolaget inte blivit kund i någon annan bank.

A-son skulle därför ha verkat för att bolaget lämnade en tillräcklig upplysning om den väsentliga osäkerhetsfaktorn. Han skulle dessutom ha tillämpat endera p. 22 eller p. 23 i ISA 570, dvs. tagit in ett separat avsnitt under rubriken *Väsentlig osäkerhetsfaktor anseende antagandet om fortsatt drift* i revisionsberättelsen i enlighet med p. 22 eller ha utformat revisionsberättelsen i enlighet med p. 23. Genom att inte göra det har han åsidosatt god revisionssed.

5 Åtgärder enligt penningtvättslagen (föreningen och aktiebolaget)

Revisionen av föreningen för räkenskapsåret 2016 var en förstagångsrevision. Av föreningens årsredovisning för året framgår att syftet med verksamheten var att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att tillgodose deras finansierings- och sparbehov, främja deras investeringar och finansiella intressen samt förvalta deras sparade medel. Enligt A-sons revisionsdokumentation hade han ett planeringsmöte med föreningens styrelse. I samband med mötet påbörjade han sin informationsinsamling. Med

anledningen av att föreningen inte bedrev någon aktiv verksamhet bedömde styrelsen att det inte fanns några direkta risker i verksamheten.

Revisionsdokumentationen innehåller en checklista för utvärdering av nytt uppdrag med olika frågor, bl.a. a) om det finns något som tyder på att ägares/lednings etiska värderingar och/eller integritet är bristfällig, b) om det finns något som tyder på att ägare/ledning har en ovilja att skapa god kontroll i företaget, c) om företaget tillhör en bransch som är mer riskfylld än vad revisorn/byrån kan hantera, d) om det finns något i klientens verksamhet som kan vara indikationer på penningtvätt och e) om kunden, eller kundens verkliga huvudman – eller familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person – är en person i politiskt utsatt ställning (PEP). A-son har svarat nej på samtliga frågeställningar. Av dokumentationen kan inte utläsas vad som låg till grund för slutsatserna.

Dokumentationen innehåller kopior av identitetshandlingar för två av företrädarna för föreningen. Därutöver kan det av dokumentationen inte utläsas vilken information som inhämtades avseende företrädarna och föreningens verksamhet inför åtagandet av uppdraget, vilken kundriskprofil som åsattes kundrelationen eller vilka kundkännedomsgärder som vidtogs för att fullgöra skyldigheterna enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (nedan penningtvättslagen).

För räkenskapsåren 2017 och 2018 fyllde A-son i checklistor för utvärdering av befintligt uppdrag och besvarade på nytt samtliga frågor nekande. Till skillnad mot föregående år hade föreningen år 2017 kommit i gång med viss verksamhet. Det kan inte av revisionsdokumentationen för något av räkenskapsåren utläsas om det vidtogs några nya kundkännedomsgärder eller övervakningsåtgärder med hänsyn till skyldigheterna enligt penningtvättslagen, vilka iakttagelser som i så fall gjordes och vilka slutsatser som drogs.

Också revisionen av aktiebolaget för räkenskapsåret 2017 var en förstagsrevision. Av A-sons revisionsdokumentation framgår att han hade fyllt i motsvarande checklista som för föreningen. Även för bolaget besvarade han samtliga frågor nekande. Av dokumentationen kan inte utläsas vad som låg till grund för hans slutsatser.

I dokumentationen finns kopior av identitetshandlingar för två av styrelseledamöterna i aktiebolaget och ett utdrag ur Bolagsverkets register för verklig huvudman av vilket det framgår att den verkliga huvudmannen var en australisk medborgare. Vidare finns en kopia av en identitetshandling för den verkliga huvudmannen samt en uppgift om att han

ägde 98 procent av aktierna i moderbolaget. Utöver detta kan inte utläsas vilken information som inhämtades om företrädarna och om syftet med verksamheten, vilken kundriskprofil som åsattes kunden och vilka kundkännedsåtgärder som vidtogs för att hantera risken med hänsyn till skyldigheterna enligt penningtvättslagen.

Under de tre räkenskapsåren som A-son granskade föreningen hade styrelsen underlåtit att föra en medlemsförteckning och han hade inte fått del av protokoll eller kallelser fastställa om föreningsstämmor ägt rum och vilka som närvarat. Av hans dokumentation kan inte för något av åren utläsas om dessa omständigheter påverkade hans bedömning av kundens riskprofil och omfattningen av den löpande övervakning som han var skyldig att göra.

Vid revisionen av föreningen avseende räkenskapsåret 2018 hade han redan utfört en revision av aktiebolaget. I hans dokumentation från den genomförda granskningen av föreningen finns inte några spår av de iakttagelser som han hade gjort vid revisionen av aktiebolaget, exempelvis det förhållandet att bolaget dit medlemsavgifterna skulle betalas inte längre hade en bank.

Enligt dokumentationen från granskningen av aktiebolaget hade A-son utifrån den typ av verksamhet som bolaget bedrev och de kontrollerade transaktionerna inte identifierat något avvikande. Vidare anges att det var moderbolaget som ansvarade för penningtvättskontroller och att det hade ett tämligen strikt regelverk kring kundkännedom och penningtvätt. Det anges också att kundkännedsåtgärder hade vidtagits för samtliga de medlemmar som fanns registrerade i moderbolaget samt att moderbolaget ansvarade för att säkerställa att de transaktioner som skedde inom systemet för de digitala plånböckerna uppfyllde alla krav enligt penningtvättsdirektivet. Det framgår dock inte huruvida A-son gjorde någon egen granskning av vilka penningtvättsåtgärder som faktiskt vidtogs för aktiebolagets räkning.

Av utredningen i ärendet har framgått att syftet med aktiebolaget var att det skulle agera betalinstitut för en sluten krets av aktörer, bl.a. för medlemmarna i föreningen, vars medel skulle användas för en riktad investering i ett bolag som hade tagit fram en ny kryptovaluta. I den slutna kretsen ingick även några närstående utländska bolag. Endast en del av de avtal som reglerade mellanhavandena mellan aktiebolaget och närstående bolag var skriftliga. Utredningen visar också att A-son fann sig föranlåten att i en revisionsrapport göra olika påpekanden om faktureringen och intäkts hanteringen företagen emellan (se

avsnitt 4.2.2). Av utredningen framgår även att aktiebolaget blev av med sin bank sedan banken först hade ställt frågor om vad olika transaktioner på bolagets bankkonton avsåg.

Av A-son dokumentation kan inte utläsas vilken övervakning han gjorde avseende de pengar som flöt in i och ut ur bolaget och syftet med penningflödena eller om han gjorde några överväganden kring orsaken till den struktur som satts upp för inbetalning av medlemsavgifter, fakturering och kostnadsersättningar. Inte heller framgår det huruvida han gjorde några överväganden kopplat till att bolaget blivit av med sin bank – som var fundamental för att kunna fullfölja just verksamheten som betalinstitut – och huruvida orsaken till bankens beslut kunde vara misstankar om penningtvätt eller finansiering av terrorism.

A-son har uppgett följande.

Inför revisionen av föreningen avseende räkenskapsåret 2016 gjorde han en sedvanlig informationsinsamling om styrelsen och ekonomiansvariga. Den var av intervjukaraktär och skedde vid fysiska möten. Vid mötena diskuterades bl.a. föreningens syn på penningtvätt och dess riskbild. Han inhämtade kopior på identitetshandlingar avseende styrelsen, registerutdrag från Bolagsverket samt föreningens stadgar. Vidare gjordes via en tjänst för företags- och personupplysning en kontroll på styrelsens engagemang. Sökningen på tjänsten för företags- och personupplysning användes som ett led i en kontroll av de uppgifter som han tidigare hade fått från styrelsen. Han sparade inte ned någon ytterligare information i filformat, eftersom sökningen bekräftade redan tidigare erhållna uppgifter och dokumentation. Med tanke på omfattningen av föreningens dåvarande verksamhet bedömde han inte att någon mer omfattande kontroll var nödvändig. Riskprofilen som åsattes var låg. Utvärdering och dokumentation gjordes på grundval av dåvarande mallar och checklistor. Med tanke på att han bedömde risken som låg utfördes enligt hans mening rimliga kundkännedomsgärder i enlighet med penningtvättslagen. Slutsatserna som fattades var baserade på den inhämtade informationen.

I samband med att uppdraget antogs för räkenskapsåren 2017 och 2018 gjorde han en utvärdering och bedömning med hänseende till vad föreningen ämnade göra. Det skedde på grundval av den information som han hade fått av styrelsen. Den samlade bedömningen var att uppdraget inte hade förändrats på något sätt. Han drog därför ingen annan slutsats än tidigare år.

Styrelsen i bolaget var vid det tillfället densamma som i föreningen och han kunde därför använda den information som han fått rörande föreningen även med avseende på bolaget. Vid mötena med styrelsen och ekonomiansvariga diskuterades bl.a. aktiebolagets syn på penningtvätt och dess riskbild. Han tog in kopior på identitetshandlingar för styrelseledamöterna, registerutdrag från Bolagsverket, bolagsordningen och årsredovisning för tidigare år. Riskprofilen som åsattes var förhöjd. Utvärdering och dokumentation gjordes baserat på dåvarande mallar och checklistor. När han fick informationen och dokumentationen om moderbolagets penningtvättspolicy reducerades riskbilden. Med tanke på att han bedömde risken som låg–medel ansåg han att de kundkännedsåtgärder som vidtogs var rimliga och i enlighet med penningtvättslagen. Slutsatserna som fattades var baserade på ovan inhämtad information.

Han inhämtade även moderbolagets riktlinjer mot penningtvätt och utvärderade hur aktiebolaget efterlevde och påverkades av dem. Utifrån upplägget som fanns ansvarade moderbolaget helt för kundkännedom och regelefterlevnad av penningtvättslagen. Aktiebolaget hade inte någon insyn i den hanteringen och med anledning av det bedömde han att granskningen var tillräcklig. Diskussioner fördes även med styrelsen för att backa upp bedömningen.

I såväl föreningen som aktiebolaget bestod övervakningen av löpande samtal med styrelsen för uppdatering av föreningens och aktiebolagets verksamhet.

Revisorsinspektionen gör följande bedömning.

En revisor omfattas av penningtvättslagens bestämmelser om verksamhetsutövare. I 2 kap. 3 § penningtvättslagen anges att verksamhetsutövare ska bedöma risken för bl.a. penningtvätt i sina uppdrag.⁹ Av 3 kap. 1 § följer att verksamhetsutövaren inte får etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse om han eller hon inte har tillräcklig kundkännedom för att kunna hantera den risk för penningtvätt som kan förknippas med kundrelationen eller för att kunna övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner.¹⁰

Enligt 3 kap. penningtvättslagen ska verksamhetsutövaren vidta vissa åtgärder för att uppnå kundkännedom. I 3 kap. 7 § anges särskilt att kundens identitet ska kontrolleras genom identitetshandling eller registerutdrag eller genom andra uppgifter och handlingar från en

---

⁹ Motsvarande bestämmelser fanns före den 1 augusti 2017 i 1 kap. 2 § och 2 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (nedan gamla penningtvättslagen).

¹⁰ Motsvarande bestämmelse fanns före den 1 augusti 2017 i 2 kap. 11 § gamla penningtvättslagen.

oberoende och tillförlitlig källa. Enligt 3 kap. 8 § ska det utredas om kunden har en verklig huvudman och om kunden är en juridisk person ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Har kunden en verklig huvudman ska det vidtas åtgärder för att kontrollera dennes identitet. Enligt 3 kap. 10 § ska det göras en bedömning av om kunden eller dess verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller är en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person.¹¹

En verksamhetsutövare är enligt 3 kap. 13 § penningtvättslagen skyldig att löpande och vid behov följa upp pågående affärsförbindelser för att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.¹²

FAR har i sitt uttalande EtikU 11 *Medlemmars tillämpning av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*¹³ gett ytterligare vägledning och information om vilka överväganden som en revisor bör göra samt vilka åtgärder som bör vidtas för att uppfylla penningtvättslagens krav. Enligt uttalandet (p. 5.44)¹⁴ kan behov av uppdatering av riskbedömningen föreligga när det är fråga om ett nytt beteende hos kunden, t.ex. en ny verksamhetsinriktning eller när revisorn får kännedom om nya omständigheter som påverkar riskbedömningen. I bilaga 2¹⁵ till uttalandet ges exempel på transaktioner eller omständigheter som kan motivera en närmare granskning och skärpta kundkännedomsåtgärder enligt penningtvättslagen. Omständigheter som inkluderas i uppräkningsen är exempelvis transaktioner som är stora i förhållande till vad som normalt förekommer hos kunden, ett stort antal transaktioner under ett visst intervall som inte förefaller normala för kunden eller den kundkategori kunden tillhör samt att kunden använder nya produkter eller affärsmetoder.

Av 4 kap. 1 § lagen penningtvättslagen framgår att en verksamhetsutövare ska övervaka pågående affärsförbindelser och bedöma enskilda transaktioner i syfte att upptäcka aktiviteter och transaktioner som 1) avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har, 2) avviker från vad verksamhetsutövaren har anledning att räkna med utifrån den kännedom som

---

¹¹ Motsvarande bestämmelser fanns före den 1 augusti 2017 i 2 kap. 3 § gamla penningtvättslagen.

¹² Motsvarande bestämmelse fanns före den 1 augusti 2017 i 2 kap. 10 § gamla penningtvättslagen.

¹³ EtikU 11 ändrades senast genom EtikP 2018:9 då uttalandet genomgick större förändringar.

¹⁴ Motsvarande bestämmelse fanns tidigare i dåvarande p. 2.31-2.32.

¹⁵ Liknande exemplifiering fanns tidigare i dåvarande p. 3.5 och 3.6.

verksamhetsutövaren har om sina kunder, de produkter och tjänster som tillhandahålls, de uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter, eller 3) utan att vara avvikande enligt 1 eller 2 kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Inriktningen och omfattningen av övervakningen ska bestämmas med beaktande av de risker som identifierats i den allmänna riskbedömningen, den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och annan information om tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

I 4 kap. 2 § penningtvättslagen anges att om avvikelser eller misstänkta aktiviteter eller transaktioner uppmärksammas enligt 1 § eller på annat sätt, ska en verksamhetsutövare genom skärpta åtgärder för kundkännedom och andra nödvändiga åtgärder bedöma om det finns skäl att misstänka att det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling.

A-son har gjort gällande att han mot bakgrund av att risken i kundrelationerna avseende såväl föreningen som aktiebolaget bedömdes som låg respektive låg–medel, vidtog tillräckliga kundkännedomsåtgärder. Han har därtill uppgett att övervakningen i båda uppdragen bestod av löpande samtal med styrelsen, som i detta fall var densamma för föreningen som för aktiebolaget, för uppdatering av verksamheterna.

A-sons revisioner av föreningen för räkenskapsåren 2016–2018 visade att han hade att göra med en företagsledning som inte såg till att det upprättades en medlemsförteckning eller att föreningens stämmor protokollfördes. Det fanns också oklarheter kring strukturen för betalvägarna kopplade till såväl investeringar från föreningens medlemmar som för utförda tjänster åt moderbolag och närstående bolag. Till detta kom att aktiebolaget, vars syfte var att agera betalinstitut, hade blivit av med sin bank efter att ha fått frågor från banken om vad transaktioner på dess konton avsåg. Sammantaget indikerade detta att ordningen i verksamheterna inte var god. Detta borde ha föranlett A-son att dels omvärdera den tidigare bedömda risknivån, dels vidta ytterligare övervakningsåtgärder för att säkerställa att det inte rörde sig om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism i företagens verksamheter. Han har inte i sina yttranden redogjort för att några sådana ytterligare åtgärder. – Den omständighet att aktiebolagets moderbolag hade riktlinjer och rutiner avseende penningtvätt befriade honom inte från skyldigheten att själv vidta en fördjupad granskning avseende risken för penningtvätt m.m.

Genom att inte vidta de åtgärder som han var skyldig att vidta enligt penningtvättslagen har A-son handlat i strid med lag och därigenom åsidosatt sina skyldigheter som revisor.

6 Sammanfattande bedömning och val av disciplinär åtgärd

Revisorsinspektionen har funnit flera brister i A-sons revisionsverksamhet.

Såvitt gäller hans granskning av föreningen har han inte för något av de reviderade räkenskapsåren försäkrat sig om att han var behörigen utsedd till revisor. Han har inte heller för något av åren anmärkt på att styrelsen inte hade fullgjort sin skyldighet att föra en medlemsförteckning. Inte heller har han utfört en tillräcklig granskning av att medlemmarna kallats till stämma i vederbörlig ordning. I fråga om ett av åren har han försummat att anmärka på att förvaltningsberättelsen saknade upplysning om namnbyte och för samma år har hans granskning av väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut varit bristfällig. Vidare har hans granskning av flera väsentliga balans- och resultatposter varit otillräcklig. Han har därtill för ett av åren underlåtit att anmärka på alltför sent upprättad årsredovisning.

När det gäller hans granskning av aktiebolaget har han inte gjort en godtagbar riskbedömning eller godtagbar granskning avseende bolagets närståendeförhållanden, bolagets skulder till koncernföretag och upplupna kostnader och förutbetalda kostnader. Vidare har hans granskning av nettoomsättningen, kundfordringarna och de upplupna intäkterna varit otillräcklig. Han har inte heller genomfört en godtagbar granskning av bolagets kostnader för råvaror och förnödenheter. Han har inte verkat för att bolaget tillräckligt upplyst om en väsentlig osäkerhetsfaktor och inte heller själv anpassat sin revisionsberättelse därefter.

Den otillräckliga granskningen har medfört att han inte för något av de granskade revisionsuppdragen har haft grund för att tillstyrka fastställande av resultat- och balansräkningarna.

Därtill har A-son i båda uppdragen brustit i sina skyldigheter enligt penningtvättslagen.

A-son har i nu nämnda avseenden åsidosatt sina skyldigheter som revisor och ska därför meddelas en disciplinär åtgärd. Hans revisionsarbete har uppvisat allvarliga brister på ett betydande antal punkter. Det är tydligt att bristerna inneburit risker för berörda intressenter. I synnerhet medlemmarna i den ekonomiska föreningen har härigenom gått

miste om det skydd som de har haft anledning att räkna med att en revision genom en kvalificerad revisor skulle ge. Bristerna, som bör föranleda en varning, är så omfattande och djupgående att det finns särskilda skäl att, med stöd av 32 § a revisorslagen (2001:883), förena varningen med en sanktionsavgift.

En sanktionsavgift ska för en fysisk person fastställas till minst 5 000 kr och högst en miljon kr. Av 32 d–32 f §§ revisorslagen följer att det vid bestämmandet av avgiftens storlek ska tas särskild hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är, hur länge den har pågått och graden av ansvar för den som har begått överträdelsen, revisorns finansiella ställning och den vinst som revisorn har gjort eller de kostnader som har undvikits till följd av överträdelsen. I detta ligger, enligt Revisorsinspektionens bedömning, att det bör vägas in bl.a. vilka slag av företag som revisorn har granskat – varvid det finns anledning att se mera allvarligt på försummelser som avser större företag eller företag av allmänt intresse – och vilken omfattning som revisionsverksamheten har haft.

När sanktionsavgiften huvudsakligen föranleds av brister i revisionen av ett fåtal mindre privata företag bör, enligt Revisorsinspektionens mening, sanktionsavgiften normalt bestämmas inom den nedersta delen av sanktionsskalan. I detta fall avser bristerna i revisionen emellertid en verksamhet som har varit inriktad på att locka till sig investeringar från en inte obetydlig krets av enskilda. Det föreligger därför skäl för en något högre sanktionsavgift. Revisorsinspektionen anser vid en sammantagen bedömning att sanktionsavgiften för A-son bör bestämmas till 60 000 kr. Sanktionsavgiften tillfaller staten och ska betalas när beslutet har vunnit laga kraft

Ärendet har avgjorts av Revisorsinspektionen genom Tillsynsnämnden för revisorer. I beslutet har deltagit justitierådet Sten Andersson, ordförande, kammarrättslagmannen Christina Eng, vice ordförande, enhetschefen Tomas Algotsson, auktoriserade revisorn Maria Danckler, rådgivaren Sophie Degenne, advokaten Michael Frie, auktoriserade revisorn Magnus Fredmer, redovisningsexperten Claes Norberg och docenten Jessica Östberg. Vid ärendets slutliga handläggning har i övrigt chefsrevisorn Anna-Karin Brusk

Rönnqvist och avdelningsdirektören Claudia David Toronjo, som har föredragit ärendet, varit närvarande.

Sten Andersson

Claudia David Toronjo

Hur man överklagar, se bilaga.